

Teologické cnosti a neřesti: přínos biblického myšlení pro etiku

Teologická etika 2
1.2.2016, Jabok

Mgr. Zdenko Š Širka, ThD

Hlavní struktura:

- ▶ 1. Přínos biblického myšlení pro etiku
- ▶ 2. Znetvoření morálky podle Bible
- ▶ 3. Obsah etických požadavků podle Bible
- ▶ 4. Špatné postojové vzorce
- ▶ 5. Změna smýšlení

1. Přínos biblického myšlení pro etiku

- ▶ Specifikum etiky: hodnotový soud se liší od popisu jevů
- ▶ Hodnotový soud → osobní volba
 - zkušenost, výchova, etnická skupina, náboženství
- ▶ Důležitost uvědomění si vlastní podmíněnosti
- ▶ Základní zdroje hodnot: filozofický a náboženský
- ▶ Biblické myšlení obohacuje mravní uvažování a jednání
- ▶ Vliv nelze přecenit
- ▶ Biblické myšlení = jak SZ a NZ sdílejí své chápání světa, člověka, Boha
- ▶ Úkol = najít specifičnost tohoto myšlení (mravnost se odvíjí od vztahu s Bohem)

2. Znetvoření morálky podle Bible

- ▶ Paradoxní rozprava Bibli
- ▶ a) zdůrazňuje důležitost patřit k národu/církvi/morální praxe
- ▶ b) obžaloba morálky znetvořené hříchem a její znetvoření

- ▶ 1. příběh (Genesis 2 a 3)
- ▶ Smysl zákazu: stanovit hranici mezi Bohem a člověkem a umožnit jejich správný vztah
- ▶ Pokušení – zákaz je omezením svobody člověka
- ▶ Rozdíl se stává znakem toho čeho se musím zmocnit a zapomíná na dary / člověk nerespektuje odlišnost, vnímá ji jako potlačující moc / pýcha, soběstačnost
- ▶ Morálka je redukována na povinnost vnucovanou zvnějšku

2. Znetvoření morálky podle Bible

- ▶ 2. příběh (Genesis 4) Kain a Ábel
- ▶ Odlišnost → rivalství → vražda
- ▶ Nesnesitelná odlišnost vede k zpochybnění jistoty
- ▶ Legalismus jako znetvoření morálky; předstírat úctu k textu aby skryl odmítání záměru textu: poskytnout místo druhému
- ▶ Znetvořená morálka neslouží druhému, ale hýčká naše svědomí
- ▶ 3. příběh (babylonská věž, Genesis 11)
- ▶ Univerzalita se mění v totalitu
- ▶ Jednota jako smazání odlišností; odmítnutí přijat Jméno
- ▶ Zmátení jazyků jako milost (a ne trest)

▶ Etilka jako dekonstrukce etiky, etika jako dekonstrukce etiky

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Trojí charakter Zákona: dar, příslib, mravní závazek
- ▶ ≠ oddělovat přikázání od okolností a osoby Kdo vyhlašuje
- ▶ Kdo vyhlašuje zákon? Proč?
- ▶ „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.... Nebudeš mít jiné bohy před mou tváří.“
- ▶ Ten kdo dává zákon = ten kdo dává svobodu
- ▶ Bůh ≠ tyran
- ▶ Vyžaduje se ale věrnost národa smlouvě → v NZ potřeba obrácení
- ▶ Ježíš chce vrátit Zákonu osvobozující funkci (příslib svobody)

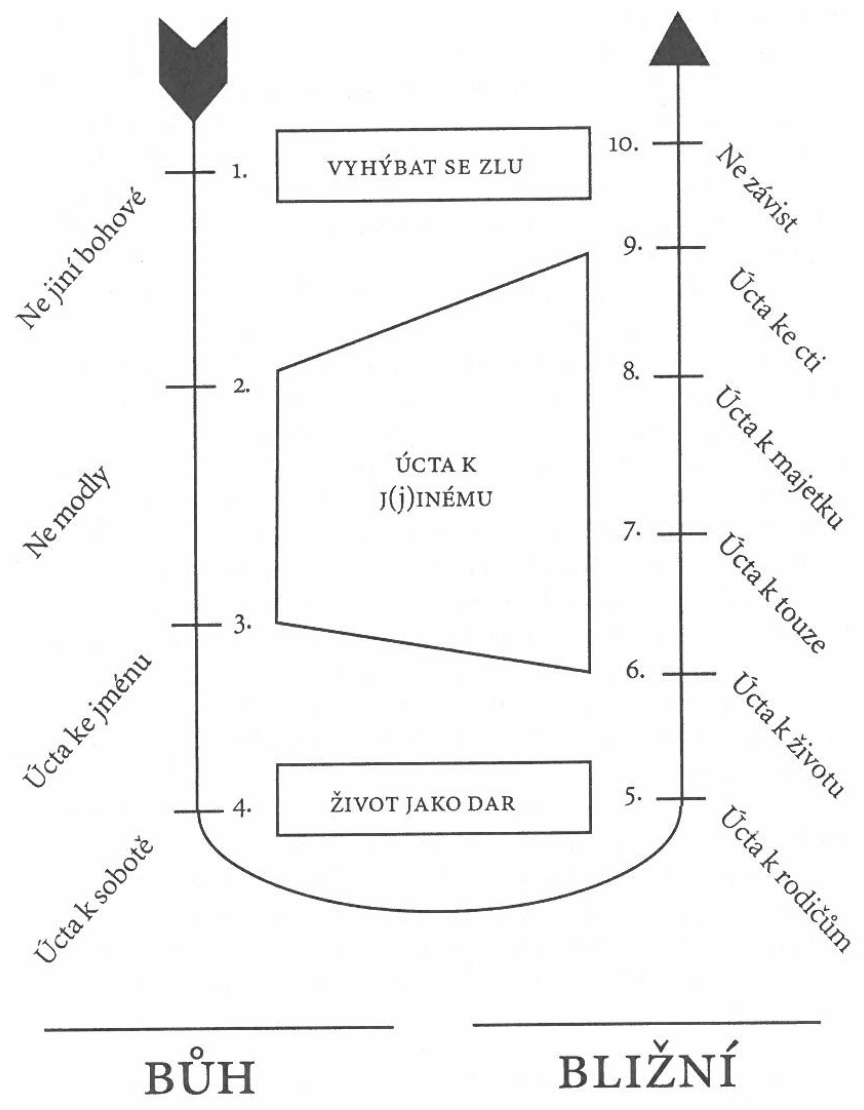

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Biblická morálka = morálka naslouchání, dialogu
- ▶ Co činí milosrdný Samaritán?
 - ▶ - Dojme ho zraněný (soucit)
 - ▶ - udělal mu místo ve svém životě
 - ▶ - podniknul rozumná opatření
 - ▶ - Byl pohnut soucitem = stal se zraněnému bližním
- ▶ Etický požadavek zasahuje srdce, proto je suma zákona:
 - ▶ „Budeš milovat Boha celým..... Budeš milovat bližního jako sebe sama.“
 - ▶ Zaslechnutá výzva je vyjádřena slovy, viz Desatero.

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Dvě desky – zákaz považovat druhého za věc / respekt jinakosti
- ▶ První a poslední jsou navázané / první ozřejmuje příčinu zla (touha tvořit si bohy a sebe vnímat jako boha) / touha sakralizovat věci → žádostivosti
- ▶ 2. 3. a 6.-9.: negativně popisují jak zvrácenost vede k zlu
- ▶ 4. a 5.: pozitivné / život byl dán / nejsme svými tvůrci
- ▶ Kázání na hoře: Boží zákon redukovaný na občanský zákoník ztrácí osvobodivou hodnotu.

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ Bible sama vypovídá o úchylných morální praxi
- ▶ Morálka je křehká
- ▶ Vnitřní rozdělenost člověka (Římanům 7):
 - ▶ „Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím. [16](#)Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý. [17](#)Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně. [18](#)Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. [19](#)Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci.“
- ▶ Rozštěpené svědomí vede k vyznání nemohoucnosti
- ▶ Pod starou literou vs. v novém životě Ducha

3. Obsah a smysl etických požadavků podle Bible

- ▶ „**15** Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče! **16** Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. **17** A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi; trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy.“ (Řimanům 8)
- ▶ Boží smlouva ≠ sepsaný dokument
- ▶ = vepsaná do srdcí (viz. Jer 31,31-34)

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Závist a žárlivost -> hybnou silou jednání, rozhodování, vražd
- ▶ Žárlivost se často popírá a vytěsňuje; ničivé následky
- ▶ „podzemní vody v hlubinách nevědomé psyché“
- ▶ Žárlivost:
 - ▶ Strach z ponížení, úsilí o výhradní vlastnictví, podezíravost, to co se domnívá že vlastní cítí jako ohroženo; mocichtivost; druhý mu musí patřit, protože potřebuje jeho/její lásku.
- ▶ Závist:
 - ▶ Člověk něco nemá a intenzívně si to přeje / nepřeje to druhému
 - ▶ Chtít předmět, objekt, vlastnost, titul.....
- ▶ Souvisí s nepřiznání, nepřejícností, nevraživostí a záští

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ „Jsou plni nepravosti, podlosti, lakoty, špatnosti, jsou sama závist, vražda, svar, lest, zlomyslnost, jsou donašeči...“ (Řim 1,29);
 - ▶ „modlářství, čarodějství, rozbroje, hádky, žárlivost, vášeň, podlost, rozpory, rozkoly, závist, opilství, nestřídmost a podobné věci. Řekl jsem už dříve a říkám znovu, že ti, kteří takové věci dělají, nebudou mít podíl na království Božím“ (Gal 5,20-21); „
 - ▶ Odhodte tedy všechnu špatnost, každou lest, přetvářku, závist, jakékoliv pomlouvání“ (1 Petr 2,1);
 - ▶ „Vždyť kde je zavist a svarlivost, tam je zmatek a kdejaka špatnost“ (List Jakubův 3,16)
-

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Příběh A (Ráchel, Lea, Lában a Jákob)
- ▶ „Když Ráchel viděla, že Jakobovi neporodila děti, záviděla (vzplála žárlivostí proti) své sestře a řekla Jakobovi: Dej mi děti, nebo zemřu!“ (Gen 30,1)
- ▶ Rachel touží mít děti, které nemá,
- ▶ Současně má ale obavu, že ztratí lasku Jakoba
- ▶ narušené vnímání reality: Lea nemohla za její neplodnost; pocit méněcennosti

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Příběh B Josef a jeho bratři:
- ▶ Jákob Josefa miloval více než ostatní syny
- ▶ Nenávist bratrů rostla, žárlili

- ▶ Příběh C Abram, Hagar a Sára
- ▶ Sára neplodná; počala Hagar
- ▶ Neplodnost = promarněný život
- ▶ Sára pohrdá s ní, Hagar pak uprchla
- ▶ Silná stránka druhého se stává hrozbou

4. Příklady špatných postojových vzorců

- ▶ Příběh D Náboženský představitel a Ježíš
- ▶ Ježíš byl ohrožením; ztráceli výlučné postavení
- ▶ Ježíš nemluvil náboženské fráze, nepřinesl morální systém
- ▶ Ztělesňoval Boží přítomnost

- ▶ Uzdravení z neřestí?
- ▶ Posilování vědomí vlastní hodnoty a důstojnosti
- ▶ Nalezení svého určení
- ▶ Modlitba (ústřední část kázání na hoře)
- ▶ Výzva k obrácení!
- ▶ Dobré postojové vzorce

5. Změna smýšlení

- ▶ Lukáš 15 Podobenství o ztraceném/márnotratném synovi:
 - ▶ Otec.....
 - ▶ Mladší syn.....
 - ▶ Starší syn.....
 - ▶ Hříšníci = mladší / farizejové = starší syn
 - ▶ Proč syn odjel?
 - ▶ Jak dopadl? Proč?
 - ▶ Došlo mu. Co? Pokání.
 - ▶ O čem svědčí otcova reakce?
 - ▶ „Byl mrtev a zase žije, byl ztracen a je nalezen.“ ?!
-
- ▶ Mladší syn našel cestu ze smrti do života -> vzkříšený

5. Změna smýšlení

- ▶ Starší syn:
- ▶ pojetí otce je rigorózní
- ▶ Jeho morálka má hranice
- ▶ Legalistická morálka / morálka poslušnosti, fixace na autority

- ▶ Boží láska se nabízí každému / hříšníci mohou žít jen z Boží milosti a odpouštění / nemohou požadovat žádná práva

5. Změna smýšlení

- ▶ Encyklika o Božím milosrdenství (1980):
- ▶ marnotratný či ztracený syn má jako syn svou důstojnost v domě svého otce
- ▶ osud porušené důstojnosti a vědomí promrhaného synovství
- ▶ Jeho jednání nebylo otci lhostejné
- ▶ jejich vztah tím nebyl odstraněn, ani jednáním zrušen
- ▶ Otec si uvědomuje, že bylo zachráněno a v určitém smyslu znovunalezeno lidství ztraceného syna.
- ▶ Hlavní roli v otcově věrnosti sobě samému hraje důstojnost a lidství marnotratného syna. On pečuje o důstojnost svého syna. V kořenu je láska, jež je schopna se sklánět ke každému ztracenému člověku,
- ▶ ke každé lidské bídě, zejména k té morální.

5. Změna smýšlení

- ▶ Smysl podobenství: důraz na obrácení
 - ▶ kromě změny smýšlení a jednání i společenské důsledky
 - ▶ Obrácení: změny v jednání, chtění i vidění
 - ▶ „že když byl vyrván hříchu, je uváděn do tajemství Boží lásky a že Bůh ho volá, aby se s ním osobně spojil v Kristu. Neboť působením Boží milosti nastupuje nově obráceny duchovní cestu, na které se vírou již účastní tajemství smrti a vzkříšení a přechází od starého člověka k člověku novému (...) Tento přechod s sebou nese pokračující změnu smýšlení i chování; má se navenek projevit společenskými důsledky...“ (II Vatikán)
-

5. Změna smýšlení

- ▶ Obrácení – *metanoia*:
- ▶ působení, v němž se nitro člověka doslova převrátí a obrátí k Bohu
- ▶ Prvek lítosti (pokání)
- ▶ Antropologicky: Člověk má při vši své omylnosti a schopnosti chybovat a proviňovat se možnost sebe korektury
- ▶ Teologicky: připomíná zkušenost, že se lidé stále znovu proviňují a člověk je i přes veškerou svou snahu odkázán na odpuštění

5. Změna smýšlení

- ▶ Aspekty konceptu obrácení:
 1. Identifikace s hříšníky a otevření se dialogu
 2. Uvolnění a vyjití ze stávajícího stavu
 3. Uvědomení si smyslu života
 4. Akt rozhodnutí sebe-uskutečňováním
 5. Vázáno na existenci Krista
 6. Obrácení vede k radosti z nového života
 7. Obrácení se týká celého života
 8. Sociální rozměr je důležitý

-
- ▶ Případné otázky, konzultace, dodatečné informace na sirka@jabok.cz

